

עומק דעת

ממרן הגאון הגדול
רבי יהושע אייכנשטיין שליט"א
ראש ישיבת 'יד אהרן'

חנוכה

תורה שבכתב ותורה שבע"פ

ויסוד הדברים הוא שבתורה שבע"פ יש לכל יהודי את חלקו בתורה שהיא ההבנה העצמית שלו, וכל אחד יכול לחדש בה כפי הבנתו. ויעוי' בדבריו של הרמח"ל בספר דרך עץ החיים, שם כותב 'וכבר קיבלו הקדמונים שלכל שורש מנשמות ישראל יש כלם בתורה עד שיש שישים ריבוא פירושים לכל התורה מחולקים לשישים ריבוא נפשות של ישראל, עיי"ש. מטעם זה כתוב בחז"ל (גיטין ס, ב ובתנחומא ריש פרשת נח) שהקב"ה כרת עם כלל ישראל ברית על התורה שבע"פ, והיינו שהמושג 'ברית' הוא דבר המחבר בין שני הצדדים שכורתים את הברית, ודווקא התורה שבע"פ הקשורה עם נשמותיהם של עם ישראל, ומצד שני היא באה מאת הקב"ה, היא זאת שיכולה להיות הדבר המקשר בין כלל ישראל לה'.

והנה הנצי"ב בפרשת תצוה כותב בזה"ל: 'אור התורה שהוא תכלית המשכן ועיקר המשרה שכינה בישראל בא בשפע באמצעות שני כלי קודש, היינו הארון והמנורה. ונשתנו פעולותיהם, הארון בא ליעוד הדיברות שבכתב וגם לציווי בקבלה בע"פ, ועדיין אין בזה כח הפלפול והחידוש שיהא אדם יכול לחדש מעצמו דבר הלכה שאינה מקובלת, ולזה הכח הנפלא שנקרא 'תלמוד' ניתן כח המנורה אשר נכללו בה שבע חכמות וכל כוחות הנדרשים לפלפולה של תורה. וכל זה נכלל בכפתורים ופרחים עד דאי' בב"ר, ר' טרפון בשעה שהיה שומע דבר מתוקן היה אומר 'כפתור ופרח', ושיח רבן של ישראל ללמדנו בא שמה שתלמיד ותיק מחדש דבר טוב הוא ע"י כח שנרמז בכפתור ופרח של המנורה. ועל כן, בבית שני שרבו ישיבות והעמידו תלמידים הרבה להויות דאביי ורבא שהוא התלמוד, משום הכי נתחזק כח המנורה ע"י נס דחנוכה'.

והנה הישועה מהיוונים בבית שני באה ע"י שהתחזקו בלימוד התורה שבע"פ, ואז החלה התקופה העיקרית של התורה שבע"פ להופיע בכלל ישראל, כפשוט'ת. ואומר הנצי"ב שכח התלמוד שנרמז במנורה הוא דרכי הפלפול שזה נכלל בכח של הכפתורים והפרחים של המנורה. נמצא שהכח של חנוכה הוא שביד כל אחד לגלות את חלקו בתורה שבע"פ, היינו את ההבנה והחידושים שלו. וכדברי הגר"ח מוואלוז'ין (כתר ראש ת"ת נו) שעניין חידושי התורה הוא להבין ולגלות את עומק התורה וזה מתגלה אחרי העמל והיגיעה (עי' קו"א לחזו"א א, ד).

ועלינו לחזק את העניין הזה, לעבוד ולהשקיע היטב בסוגיות הנלמדות, לכתוב ולמסור חבורות, לדבר יותר בלימוד וכו' שכל אלו מחזקים ומעצימים את לימוד התורה, וכך נוכל לגלות את עומק התורה שבע"פ ונזכה לאורות הגדולים הנשפעים בימי החנוכה.

[נערך ע"י א. רגוניצקי 052-7198746]

בגמ' במסכת יומא ט, א מבואר, שבית המקדש הראשון חרב מפני שהיו בו ג' עבירות החמורות, עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים, ואילו הבית השני חרב בעון שנאת חינום.

מבאר המהר"ל (נצח ישראל פרק ד'), שבתקופת הבית הראשון השכינה שרתה בישראל, ובית המקדש היה מבוסס על השראת השכינה. ולכן כאשר טמאו את המקדש ע"י שעברו על ג' עבירות חמורות שכתוב עליהם בפסוקים לשון 'טומאה', זה גרם לסילוק השכינה וממילא חרב הבית, שהיה מבוסס כולו על השראת השכינה.

אולם בבית המקדש השני השכינה לא שרתה באותה דרגה כמו בבית הראשון, ולכן אף החורבן לא היה מצד העבירות המסלקות את השכינה, אלא עיקר הבית היה מבוסס על האחדות של כלל ישראל, ובית המקדש היה דבר שאיגד סביבו את עם ישראל, שיש להם כהן אחד ומזבח אחד וכו' ולכן דווקא מחמת שנאת חינום שהיתה בהם חרב הבית, לפי שאין להם שייכות למקדש כל עוד הם אינם מאוחדים. נמצא לפי"ז, שבית המקדש הראשון בא בעיקר מצדו של הקב"ה, ואילו הבית השני היה בנוי בעיקר מצדם של כלל ישראל.

הבדל נוסף שאנו מוצאים בין בית המקדש הראשון לשני, הוא בתורה. בית ראשון היה תקופה של 'תורה שבכתב', בתקופה ההיא היתה נבואה בכלל ישראל, שנבואה היא בגדר תורה שבכתב. ואילו בבית שני, עיקר הגילוי של התורה היתה התורה שבע"פ. בבית שני החלה תקופת התנאים והאמוראים, וזו גם החכמה שעמדה לכלל ישראל כנגד חכמת יוון. וכן כתוב בחז"ל ש'הוד הדרה ותפארתה של תורה היה בבית שני'.

והנה בעל ה'קריית ספר' בהקדמה לספרו כותב 'בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ, כאלפים שנה ברא את התורה כדכתיב קדם מפעליו מאז וכו' ואהיה שעשועים יום יום לרמוז כי חסד התורה שמור לאלפים דור כי בזכותה נברא העולם וזו היא תורה שבכתב. ואח"כ ברא כסא כבודו ונפשות הצדיקים החצובות מתחתיו ותורה שבע"פ הגנוזה וסדורה בהן, כדכתיב נכון כסאך מאז'. מבואר בדבריו שהתורה שבע"פ קשורה ממש עם הנפשות של הצדיקים, שלא כמו התורה שבכתב.

ואנו חוזרים בזה לאותו החילוק שהיה בין הבית הראשון לבית השני, שהבית הראשון בא בעיקר מצדו של הקב"ה, ובתקופה זו כאמור היתה התורה שבכתב שגם היא יותר מצדו של הקב"ה. ואילו בית שני היה בעיקר מצדם של כלל ישראל ואף התורה שבע"פ שהתגלתה בעיקר בבית שני היא תורה הקשורה יותר לנשמותיהם של כלל ישראל.